

ПИТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ: З ДОСВІДУ ПЕДАГОГІВ ТА УЧНІВ ПОЛТАВЩИНИ

УДК 373.3.016:738

Валентина Зубань,
кандидатка педагогічних наук,
заступник з навчальної роботи ДСХШ І–ІІІ ступенів
«Колегіум мистецтв у Опішні» імені В. Кричевського
смт. Опішня (Полтавська область)

ГОНЧАРСТВО ЯК ОДИН З ВИДІВ ДЕКОРАТИВНО- ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ ТА ШЛЯХИ ДОЛУЧЕННЯ УЧНІВ ДО ЙОГО ВИВЧЕННЯ

У статті висвітлено питання навчання техніки роботи з глиною у початковій школі. Проаналізовано аспекти виховання художньо-естетичного смаку в учнів початкових класів, на які доцільно спиратися вчителю у практичній роботі з учнями. Обґрунтовується важливість навчання гончарному мистецтву молодших школярів, у ході якого вони пізнають можливості глини як матеріалу для виготовлення різних форм та опановують послідовність їх виконання. Рекомендації будуть корисними для досвідчених педагогів і та педагогів-початківців, які засвоюють технологію роботи з глиною.

Ключові слова: гончарне мистецтво, гончарство, творча діяльність, молодші школярі, учні початкових класів, глиняні вироби.

Відродження культурного і художньо-творчого потенціалу українського народу, реформування вітчизняної освітньої системи розкривають та збагачують внутрішній світ дитини, художньо-естетичні знання, розвивають творчі здібностей. Постійний інтерес і наявність різних підходів до виховання дітей та учнівської молоді через мистецтво засвідчуються в Законі України «Про освіту» (1991), «Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексній програмі художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах» (2004), «Державному стандарті початкової, базової і повної загальної освіти» (2011).

Роль естетичного виховання у формуванні особистості, її всебічному розвитку важко переоцінити. Вже у давнину відзначали значення краси в житті та діяльності людини. Мистецтво сприяє розвитку свідомості та почуттів особистості, її поглядів і переконань, велику роль відіграє у формуванні моральності, створює умови для духовного піднесення особистості.

Педагогічними дослідженнями спрямованими на розгляд декоративно-прикладного мистецтва в різних аспектах займалася низка науковців: Г. Пантелєєв вивчав можливості застосування народних традицій в оформлювальних роботах; О. Поліщук розглядав форми і методи використання декоративно-прикладного мистецтва у навчально-виховному процесі; Л. Єнтіс розкрив роль декоративно-прикладного мистецтва у формуванні художньо-творчих інтересів підлітків; Є. Антонович, В. Шпільчак досліджували народне образотворче мистецтво як засіб естетичного виховання підлітків. Погляди на навчання та виховання учнівської і студентської молоді; ідеї розвитку національної художньої культури, культурологічного характеру освіти та формування естетичної свідомості особистості відображені у працях: М. Абдуллаєва, О. Арнольдова, А. Бурова, В. Бутенка, Н. Бутенко, І. Зязюна, М. Кагана, Б. Ліхачова, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Рябініної, В. Сухомлинського, Г. Шевченко, та ін.

Сьогодні декоративне мистецтво – складне, багатогранне художнє явище. Воно розвивається у галузях народного традиційного (народні художні промисли), професійного мистецтва і самодіяльної творчості. Між ними існують взаємозв'язки та розбіжності. Народне декоративно-прикладне мистецтво живе на основі спадковості традицій і розвивається в історичній послідовності як колективна художня діяльність. Воно має глибинні зв'язки з історичним минулим, яке передається із покоління в покоління і збагачується новими елементами. Професійне декоративне мистецтво – результат творчості людей із спеціальною художньою освітою. Їх готують середні і вищі навчальні художні заклади України, університети тощо. У справі піднесення рівня художньої освіти на Україні важливу роль відіграють заклади, які надають початкову мистецьку освіту. До них поправу можна віднести Державну спеціалізовану художню школу-інтернат I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» імені Василя Кричевського.

Формування художньої культури підростаючого покоління, як і будь-який виховний процес у закладі має цілеспрямований та організований характер, в якому провідна роль належить учителям усіх предметів, вихователям, майстрам. Педагогічна професія є одним із найскладніших видів трудової діяльності. Педагог – скульптор дитячої душі, організатор і керівник цілеспрямованого процесу формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Тому перед педагогічними працівниками Колегіуму мистецтв стоїть професійна вимога – на кращих зразках гончарного мистецтва виховати високо художню особистість.

Народна творчість – це історична основа, на якій розвивалася і розвивається одна із форм суспільної свідомості і суспільної діяльності – світова художня культура.

Народна творчість включає в себе різні види художньої діяльності народу – поетичну творчість, театральне, музичне, танцювальне, декоративне, образотворче мистецтво, народне будівництво тощо. Народна творчість існує як сукупність численних видів, жанрів. Усі вони об'єднують основне – пізнання та відображення трудової діяльності людства, його історії, побуту тощо, хоча кожен із них має певні особливості функціонального призначення, матеріалу, засобів вираження.

Народна творчість виникла у нелегкому, тривалому процесі колективної трудової діяльності. Пізнання світу, засвоєння дійсності первісною людиною поєднувалося із формуванням її художньо-образного мислення. Праця відіграла величезну роль у походженні мистецтва.

Поліфункціональне за своєю суттю мистецтво – є не тільки відображенням і пізнанням життя, а й своєрідною його моделлю. Однак при різних соціальних функціях воно зберігало цілісність, внутрішню єдність.

Виникнувши внаслідок трудової діяльності, мистецтво, нерозривно пов'язане з життям народу, було тільки народним. Демократизм народного мистецтва як особливого засобу пізнання, відображення та творення дійсності, виховання йгуртування людей має важливе значення для розвитку художньої культури.

У всі епохи народне мистецтво було фундаментом художньої культури. Поступово в класовому суспільному мистецтві розмежувалася на два русла – народне і професійне, тобто таке, що спирається на спеціальну, систематичну художню освіту. Прогресивне професійне мистецтво завжди правдиво відбиває життя народних мас, їхні ідеї та прагнення. Особливою популярністю у народі користується декоративно-прикладне мистецтво до якого входять: лозоплетіння, вишивка, в'язання, гончарство, макраме, ковальство та ін.

Ліплення – один з видів мистецтва, створення скульптури з м'яких матеріалів. Заняття з ліплення сприяють формуванню розумових здібностей дітей, творчого ставлення до навколишнього світу, розширюють їх художній кругозір.

Унікальна методика ліплення з глини проста в освоєнні і ні з чим не можна порівняти по впливу на творчий розвиток особистості будь-якого віку. На уроках з ліплення у початковій школі дуже важливо створювати атмосферу довіри і доброзичливості. Заняття проходять в ігровій формі і настільки захоплюючі, що діти проводять за ними кілька годин, зовсім не втомлюючись. Учні молодшого шкільного віку, освоюють найпростіші прийоми роботи з глини: розкачування, сплющення, витягування. Заняття ліпленням

розвивають художній смак, індивідуальність, інтуїцію, виховують організованість, дисциплінованість і акуратність при роботі з глиною, а також уміння планувати творчий процес кожним учнем. На уроках гончарства вчитель дарує дітям радість творчості, знайомить з історією художніх народних керамічних промислів, образною стилізацією глиняних іграшок, показує професійні прийоми ліплення, допомагає розкрити здібності дітей, подолати труднощі в процесі навчання, прищепити інтерес до ліплення, розвинути художній та естетичний смаки, правильні професійні прийоми ліплення і вміння спостерігати, виділяючи головне, істотне, відкидаючи другорядне, зайве. Діти отримують знання, вміння, навички, усвідомлення єдності людини з природою.

Мета уроків гончарства у Державній спеціалізованій художній школі-інтернат I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» полягає в тому, щоб розкрити створення скульптурного образу; вивчити історію розвитку керамічних промислів; розкрити особливості роботи з глиною; ознайомитися з народними глиняними іграшками; виявити значення уроків ліплення; розглянути технологію виконання робіт з глини.

Для успішного оволодіння навичками декоративного ліплення учитель використовує предмети декоративно-прикладного мистецтва і зокрема художні вироби народних умільців. І чим раніше діти знайомляться з народною творчістю, тим вільніше вони застосовують елементи декоративного оформлення в своїх роботах. Народні іграшки своєю багатю тематикою впливають на задум дитини, збагачують уявлення про навколишній світ, розширюють можливості сюжетного ліплення. Учні початкової школи ліплять і прикрашають орнаментом посуд, тварин, козаків, баринь. Поступово вони вчаться відбирати і поєднувати декоративні елементи, складати з них візерунок, поміщати його спочатку на плоский, а потім на об'ємний предмет. Все це розвиває в дітях потребу до створення красивих виробів, розвиває їх художній та естетичний смаки, культуру творчості.

Творча діяльність дитини проявляється у різнобічних якостях і вміннях. Вимога передати у роботі схожості із зображуваним об'єктом змушує школяра помічати у ньому особливі властивості. У результаті цілеспрямованих занять гончарством в учнів розвивається спостережливість, вміння порівнювати, встановлювати подібності і розбіжності предметів, взаємозв'язок між цілим та її частинами. Ліплення з глини сприяє розвитку в дітей початкових класів аналітико-синтетичної функції мислення.

Під час роботи з глиною дитина відчуває естетичну насолоду від її пластичності, об'ємності, від форм, які утворюються у процесі

ліплення, усвідомлює різні властивості глини. Якщо цей вид діяльності правильно поставити, то ліплення може бути улюбленою справою дітей. Таким чином на уроках гончарства учитель ставить перед собою певні завдання: розвиток дитячої творчості, збагачення учнів образотворчими і технічними вміннями, створення інтересу до ліплення. Заняття даним видом творчої діяльності впливають на загальний розвиток дітей, зокрема і розвиток естетичного почуття та художніх смаків.

Подальшого вивчення потребують аспекти навчання учнів початкової школи розпису глиняних виробів, а також методики роботи з різноманітними техніками та удосконалення їх на уроках.

Список використаних джерел та літератури

1. Сухомлинский В. А. Проблемы воспитания всесторонне развитой личности / В. А. Сухомлинский. – М. : История педагогики, 1999. – 373 с.
2. Формування освітнього середовища профільної школи: колективна монографія / М. І. Піддячий, М. В. Васьківський, В. І. Доротюк, Н. Г. Левченко, В. І. Туташинський, О. В. Кохан, М. О. Асанов, В. В. Рогоза, М. С. Коляновська, В. П. Чудакова. За ред. М. І. Піддячого. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 200 с.
3. Яновська Н. Мистецтво навчання або навчання через мистецтво Н. Яновська // Початкова школа. – 2005. – № 9. – С. 47–49.

УДК 373.5.016:94]:37.091.33-027.22:796

Лариса Парнюк,

*вчителька історії Хильківської школи Хорольської міської ради
Лубенського району Полтавської області*

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА: ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГРА «ШЛЯХАМИ ВІДОМИХ МОРЕПЛАВЦІВ»

(для учнів 8 класу)

Застосування гри на уроках історії є важливим фактором підвищення ефективності пізнавальної активності учнів. Історична гра «Шляхами відомих мореплавців» розроблена для учнів 8 класу, використовується вчителем на уроках узагальнення з метою систематизації та поглиблення знань учнів з теми «Великі географічні відкриття», або як позакласний захід, під час проведення тижня історії. Використання в процесі гри різних форм та методів дає можливість більш об'єктивно оцінити знання учнів та виявити рівень їх знань та вмінь.

***Ключові слова:** інтелектуальна гра, історична вікторина, методичні прийоми: історичний пазл, прогнозування за ілюстрацією, синквейн, кластер, історичне доміно.*